

POSVETOVANJE JUGOSLOVANSKIH ETNOLOGOV V OSIJEKU OD 20. DO 22. OKTOBRA 1958

Tončica Urbas

Od ustanovnega občnega zbora Etnološkega društva Jugoslavije 17. junija 1957 v Beogradu do prvega strokovnega posvetovanja etnologov, ki ga je organiziralo omenjeno društvo, je minilo komaj leto dni. Od 20. do 22. oktobra 1958 se je zbralo v slavonski metropoli več kot 100 rednih članov društva, da bi se v okviru načrtanega delovnega programa pomenili o najaktualnejših problemih. Da pa je bilo tako skupno posvetovanje ne le potrebno, marveč tudi koristno, je potrdila velika aktivnost posvetovanja in zanimanje za vse teme, ki so ga pokazali udeleženci posvetovanja. Le-to je obsegalo razen pozdravnega govora prof. Borivoja Drobňakovića skupno 10 referatov, ki so jih pripravili večinoma najbolj priznani etnološki strokovnjaki Jugoslavije. Referate so zbrali okrog dveh osnovnih tem: okrog proučevanja etnične preteklosti in kulture in okrog organizacije etnološkega dela pri nas.

V okviru prve teme sta predavala dva referenta: prof. Milovan Gavazzi in prof. Milenko Filipović. — Prvi je v referatu z naslovom »Sudbina stare slavske baštine kod Južnih Slavena« načel na osnovi besednega zaklada, etimologije posameznih besed in na osnovi raznih pojavov iz duhovnega življenja posameznih slovanskih etničnih skupin problem nove etnogeneze Slovanov, ki se bo bistveno — tudi po mnenju poglobitvenih diskutantov — razlikovala od dosedanje, utemeljene predvsem na arheoloških izsledkih. Referat drugega predavatelja »Srodstvo po mleku« je obravnaval zanimiv običaj prvega dojenja, ki ustvarja nato sorodstvene zveze, in vlogo materinega mleka pri nekaterih prebivalcih na Balkanu vobče. Zasnovan je bil precej široko, a je ostal vendarle prej fragmentaren kot popoln, pa bo morda prav zato dal pobudo za nadaljnje zbiranje gradiva o temi, ohranjeni še po pripovedkah in ljudskih pesmih. — To sta bila referata prvega dneva kongresa. — Izven teh je treba omeniti še predavanje prof. dr. B. Škerljaja iz Ljubljane, ki je prav tako prvi dan kongresa žel s svojim referatom o »Odnosih med etnologijo in antropologijo« veliko priznanja in pohvale.

Referati s področja organizacije etnološkega dela so obravnavali: vprašanje Etnološkega atlasa (prof. Branimir Bratanić, Zagreb), »Etnološki arhiv« (Rajko Nikolić, Novi Sad), »Etnološko proučevanje na terenu« (Boris Orel, Ljubljana), »Dosedanje etnološko delo v posameznih republikah« (Djordje Tesić, Beograd), »Stanje etnologije na naših univerzah« (prof. Borivoj Drobňaković, Beograd) in »Stanje in problemi zaščite etnoloških predmetov v muzejih in na terenu« (Nada Pešić, Beograd). Asistentka zagrebške univerze Djurdjica Palošija je v okviru teh tem v referatu »O nekim načinima gledanja u počecima hrvatske etnologije« načela vprašanje napačnih pogledov na posamezne pojme v duhovni in socialni kulturi hrvatske etnologije. — V omenjeni skupini referatov je vzbudil veliko zanimanje zlasti referat dr. B. Bratanića, ki je v referatu, vsebinsko pestrem zaradi številčnih podatkov o delu pri etnoloških atlasih v inozemstvu, prikazal potrebo po uvedbi takih atlasov tudi pri nas. Udeleženci so sklenili, da je treba nemudoma ukreniti potrebno, da bi se tudi pri nas čimprej realizirala sicer že stara zamisel o kartografiranju raznih pojavov. Prav bi bilo, če bi organizacijsko plat tega vprašanja reševali po posameznih republikah, medtem ko bi društvo moralo poskrbeti za zagotovitev materialnih sredstev, ki jih zahteva izdelava etnoloških atlasov. — Živahno diskusijo je izzval tudi referat R. Nikolića o etnološkem arhivu, ki ne zajema le terenskega gradiva, ampak tudi vse objavljeno gradivo, ki se prenaša nato na kartoteko v obliki

dobesednih prepisov. Delo temelji na decimezimalnem sistemu po vzoru harvardске univerze, ki ga je prenesel k nam po vojni prof. M. Filipović, in ga upošteva Etnografski muzej v Beogradu in etnografski oddelek Vojvodinskega muzeja v Novem Sadu. Zal pa tudi razmeroma živahna diskusija ni rodila sklepov, ali se bodo za sistem te vrste ogreli prav vsi naši muzeji, ki bi morali v tem primeru reorganizirati svoje dosedanje arhivsko delo. — Referat B. Orla o etnološkem raziskovanju na terenu je bil zelo izčrpen in natančen. Verjetno pa se prava diskusija po njem ni razvila zato, ker je bil prečitan v avtorjevi odsotnosti. Nedvomno pa je dal udeležencem kongresa precej napotkov za razmišljanje o številnih oblikah terenskega dela, ki bi jih morali upoštevati pri svojem delu vsi naši, zlasti še osrednji etnografski muzeji. — Referat Dj. Tesića ni izpolnil pričakovanj. Preveč je temeljil na knjižnih poročilih in premalo na resničnem poznavanju dela naših muzejev in ustanov, ki se ukvarjajo z etnografskim proučevanjem. — Drob-njakovićev referat se je dotaknil predvsem dveh momentov: etnologije kot samostojne študijske skupine na univerzah v posameznih republikah FLRJ in problema zaposlitve absolventov te skupine. Že sedaj se je pokazalo, da veliko število absolventov-etnografov ne more dobiti zaposlitve v svoji stroki in jo išče kjerkoli. Zato bi bilo treba končno rešiti vprašanje, ali je umestno, da obstoji etnologija še naprej kot samostojna študijska skupina. — Poslednji referat N. Pešićeve je bil predvsem kompilat poročil posameznih jugoslovanskih etnografskih muzejev o spomeniško-varstveni službi na področju etnologije. Nakazal je precej pomanjkljivosti v delu etnografskih muzejev pri nas. Le-té je nato direktor Zveznega konservatorskega zavoda Madjarič v obsežni diskusiji, ki je prešla v pravcat koreferat, pripisal posledicam pomanjkljive izobrazbe absolventov etnologije in umetnostne zgodovine, češ da dobe premalo vpogleda prav v delo spomeniške zaščite. Predlagal je, naj bi se v bližnji prihodnosti uvedel za omenjeni skupini na univerzah nov obvezen predmet: zaščita spomenikov. Predlog pa ni bil sprejet z upravičeno motivacijo, da bi bilo nesmiselno, uvajati nove predmete v času, ko že dosedanja študijski program na filozofskih fakultetah krčimo (Gavazzi, Drob-njaković, Filipović). Razen tega je neka diskutantka poudarila potrebo po večji praktični usposobitvi, ki naj bi jo prejeli absolventi etnologije v osrednjih ali večjih muzejih, preden odhajajo na nova službena mesta, in po večjih denarnih sredstvih, katerih pomanjkanje je največkrat vzrok za neuspešno in pomanjkljivo spomeniško-varstveno službo v skrbi za etnografske predmete v muzejih in nepremične objekte na terenu.

V okviru programa posvetovanja so si udeleženci ogledali razstavo »Vu-nena tkanja Slavonije«, obiskali slavonsko vas Bizovac pri Osijeku in poslušali revijo slavonskih narodnih pesmi, ki jih je priredil Radio Osijek. — Razstava volnenih tkanin, ki jo je priredil etnografski oddelek Muzeja Slavonije, in ki je imela občasen značaj, je vsebovala nekaj desetih primerkov volnenih preprog in sorodnih izdelkov, ki so bili razvrščeni po tehnični strani. Pomanjkljiva pa je bila nekoliko zato, ker se ni bilo mogoče seznaniti tudi s pestro motiviko in prvotnim poreklom posameznih izdelkov, pa tudi motivov. — Ekskurzija v Bizovac je seznanila predvsem tuje udeležence s podobo »ušorenog tipa sela« in z arhitektonskimi zanimivostmi žitnih kašč »ambarov«, s katerimi se vas ponaša. — Glasbena revija je razočarala, ker so jo izvajali izključno umetni pevci v precej popačeni izvedbi, razen tega pa je prese-nečalo veliko število pesmi, ki so prispele v Slavonijo od drugod, in jih sedaj izvajajo pod imenom »slavonske narodne«. Udeleženci so bili mnenja, da bi morali prav tu poseči vmes naši folkloristi in izluščiti iz njih le tisto, kar je res pristno domače, to je slavonsko.

Občutna pomanjkljivost celotnega posvetovanja je bila v tem, da se diskusija po posameznih referatih ni razvila dovolj, in da ni bilo dovolj konkretnih zaključkov. Vzrok za to je bil v prenatrpanem programu, udeleženci pa tudi niso prejeli vnaprej nobenih resumejev referatov. To pa je pomanj-

kljivost, ki se ni maščevala le na posvetovanju etnologov v Osijeku, ampak tudi na številnih drugih posvetovanjih. Nepoznavanje vsebine posameznih predavanj onemogoča širši krog udeležencev, ki bi lahko aktivno in kritično posegli v diskusijo, saj gre mnogokrat za povsem specialna vprašanja, s katerimi se ukvarjajo in jih obdelujejo le redki posamezniki. Razen tega pa celotno čitanje referatov odvzema dragoceni čas, ki bi se lahko uporabil za diskusijo in za sestavljanje zaključkov. Prav zato bi bilo dobro, če bi v bodoče organizatorji vseh naših posvetovanj z vabili vred priskrbeli če že ne celotne referate, pa vsaj teze ali obširnejše resumeje. Sele takrat bi ustvarili pogoje za popoln uspeh podobnih posvetovanj.

Résumé

CONFERENCE DES ETHNOLOGUES YUGOSLAVES A OSIJEK

L'auteur donne un rapport sur la conférence des ethnologues yougoslaves à Osijek du 20 au 22 octobre 1958. La conférence qui fut organisée par la Société ethnologique de Yougoslavie avait au programme plusieurs communications, traitant surtout l'ancien héritage slave, la parenté «de lait», les rapports entre l'ethnologie et l'anthropologie, la question de l'Atlas ethnologique, les enquêtes ethnologiques de campagne, les archives ethnologiques, l'état de l'ethnologie aux universités de notre pays, etc.

ZVEZA ZDRUŽENJ FOLKLORISTOV JUGOSLAVIJE

(V. kongres in letna skupščina v Zaječarju in Negotinu
od 8. do 11. decembra 1958)

Franjo Baš

Po običaju, da sta kongres in letna skupščina vsako leto v drugem kraju in v drugi republiki, je organiziralo leta 1958 Združenje folkloristov Srbije zborovanje in posvetovanje folkloristov v Zaječarju in Negotinu ob prizadevni gostoljubnosti obeh mest. Tako je poizkusilo vpeljati udeležence v ljudsko kulturo Timočke krajine in hkrati izmenjati mišljenja o sprotih vprašanjih, ki so pomembna za raziskovanje in negovanje ljudske kulture nasploh, zlasti še v Jugoslaviji. Ustrezno temu običaju Zveze je obsegal V. kongres vsebinsko dva dela: prvega posebnega in drugega splošnega; posebnega za Timočko krajino in splošnega za obravnavanje balade, s posebnim pogledom na ljudsko glasbo, nadalje glede radijskih oddaj ljudske glasbe v FLRJ in pa ljudskega stavbarstva.

Posebni del je v Zaječarju seznanil udeležence s sedanjim stanjem ljudske kulture in njenega raziskovanja (pokrajina, glasba, plesi, običaji, pesmi, šale), v Negotinu pa z naseljem in legendarno krajevno osebnostjo Hajduka Veljka v zgodovini, izročilu in pesništvu. Vrhunec je posebni del dosegel na zgledno pripravljenem izletu v Gamzigrad z nazornim predvajanjem timočkokrajinskih pesmi, plesov in glasbe v svojevrstni pokrajini na sredi rimskega gradišča.

Splošni del je v dvodnevni poročili in razpravah načelno opredeljeval vsebino balade in njen glasbeni izraz, razčlenjeval pojem balade v njenem zgodovinskem razvoju in pa v sedanjosti in iskal mejo balade, zlasti z romanco; seznanil je udeležence z načeli in metodo dela glasbenikov v radijskih postajah; podobno kot razmerje med besedilom in melodijo pri baladi ali med izvirnostjo in obsegom ljudske glasbe v našem radiu je splošni del po-